

N:o 5.

Ank. till Riksd. Kansli den 19 April 1883, kl. 2 e. m.

*Konstitutions-Utskottets Memorial, med förslag till ändring af
§ 53 Riksdagsordningen.*

Vid den granskning af rikets grundlagar, Utskottet jemlikt § 38 Riksdagsordningen förehaft, har Utskottet funnit anledning att taga under ompröfning lämpligheten af nu gällande undantag från den Statsrådets ledamöter genom § 53 Riksdagsordningen tillerkända rätt att deltaga i Kamrarnes öfverläggningar.

Någon rättighet i berörda hänseende var genom 1810 års Riksdagsordning Konungens rådgifvare såsom sådane icke medgifven. Den var ej heller under ständsrepresentationen af behofvet påkallad, ty då statsråden egde utöfva sitt riksdagsmannakall, när de enligt hvarje ständs särskilda ordningar dertill voro berättigade, kunde de vara i tillfälle att hvar inom sitt stånd lemna de upplysningar och besvara de erinringar, hvartill de af Konungen framlagda förslag kunde för-
anleda. Men då med antagande af nu gällande Riksdagsordning ständsrepresentationen upphörde, ansågs nödigt, att statsråden skulle ega deltaga i förhandlingarne inom Kamrarne; dock blef såsom en följd deraf, att Riksdagen ej egde rådpläga i Konungens närvaro, undantagsstadgandet i 1810 års Riksdagsordning bibehållet, att Statsrådets ledamöter i de fall, då dem enligt Regeringsformen vore uppdraget

att riksstyrelsen föra, ej egde öfvervara Kamrarnes öfverläggningar eller beslut.

Undersöker man nu hvilka fall lagstiftaren genom ifrågavarande stadgande i § 53 Riksdagsordningen afsett att undantaga från den allmänna regeln, så synes det i berörda § förekommande ordet "riksstyrelsen" häntyda derpå, att undantaget skall gälla endast för de i §§ 39, 40, 41 och 42 Regeringsformen uppräknade fall, då nemligen Statsrådet i dess helhet med konunglig makt och myndighet förer styrelsen. Deremot vill det synas Utskottet, som om ordalagen i § 53 Riksdagsordningen ej gifve grundadt stöd för det antagande, att lagstiftaren velat utsträcka undantagsstadgandet jemväl till det i § 43 Regeringsformen omförmälda fall, då åt ett ringare antal af Konungens rådgifvare är uppdraget att, under det Konungen går i fält eller reser till aflägsnare inrikes orter eller till konungariket Norge, föra regeringen i de mål, Konungen föreskrifver. Emellertid hafva både under den tid 1810 års Riksdagsordning var gällande och äfven sedermera hit hänförliga stadganden tolkats sålunda, att Konungens rådgifvare ansetts förhindrade att närvara vid Kamrarnes förhandlingar, då de äro ledamöter i en tillförordnad regering. Denna uppfattning har vid flere tillfällen föranledt, att en såsom ledamot i den tillförordnade regeringen tjänstgörande departementschef för att kunna öfvervara Kamrarnes öfverläggningar vid behandlingen af vederbörande departements hufvudtitel eller andra viktiga frågor måst utträda ur regeringen och ersättas af annan tillkallad statsrådsledamot. Ett på detta sätt skeende ombyte af ledamöterna i den tillförordnade regeringen är, enligt Utskottets tanke, icke lämpligt och torde ej heller vara rätt väl förenligt med den karakter, lagstiftaren velat gifva åt detta styrelseorgan, hvars maktutöfning lär böra grunda sig endast på Konungens omedelbara förordnande. Med den numera häfdvunna tolkningen af ifrågavarande stadgande, och då så ofta den svenska Riksdagen och det norska Stortinget samtidigt äro samlade samt Konungen af sådan anledning måste under längre eller kortare tid vistas i Norge, lär emellertid ett sådant ombyte af ledamöter i den tillförordnade regeringen svårligen kunna undvikas, hvarför Utskottet funnit sig manadt att tillse, huruvida den omständigheten, att statsråd är ledamot af sådan regering, skäligen bör betaga honom rättigheten att deltaga i Kamrarnes förhandlingar, och, då den omförmälda tolkningen icke kan anses stödja sig på ett oförtydbart grundlagsbud, söka undanrödja all tvekan i berörda hänseende.

Men Utskottet har föreställt sig, att vid det sålunda ifrågasatta förtydligandet af § 53 Riksdagsordningen och en deraf föranledd ändring i ordalydelsen af nämnda grundlagsbud ett ytterligare steg skulle kunna tagas i syfte, att det deri stadgade förbud för Konungens råd-

gifvare att deltaga i Riksdagens förhandlingar, då dem uppdraget är att föra riksstyrelsen, må upphöra, enär sagda grundlagsbud obestriddigen kan medföra högst betänkliga olägenheter. Det kan nemligen inträffa, att Konungen eller den till tronföljden närmast berättigade prins af sjukdom eller annan anledning under en längre tid är förhindrad att föra regeringen. Under sådana förhållanden skulle samarbetet mellan regering och representation komma att högst väsentligt störas. Riksdagen skulle vara beröfvad den tillgång till nödiga upplysningar, som med statsrådets tillträde till Kamrarna är afsedd, och statsråden skulle vara urståndsatte att genom sådana upplysningars meddelande bereda framgång åt regeringens förslag. Att en sådan brist på direkt samverkan mellan statsmakterna skulle utöfva ett förlamande inflytande på deras verksamhet och till sina följder blifva så mycket skadligare, som den kunde komma att fortfara under en längre tidsperiod, torde ej behöfva vidlyftigt framhållas.

Då Utskottet af dessa skäl håller före, att hvarje inskränkning i statsrådsledamots rätt att deltaga i Riksdagens förhandlingar bör upphöra, är det med den öfvertygelse, att en sådan förändring icke bör möta några betänkligheter ur konstitutionel synpunkt. Den ställning, representationen intager gent emot regeringen, är nemligen, enligt Utskottets uppfattning, numera så sjelfständig, så oberoende af hvarje yttre påverkan, att grundad anledning till farhåga för ett obehörigt eller i öfrigt skadligt inflytande från regeringsledamöternas sida icke torde förefinnas. Ett ytterligare stöd för sin åsigt om lämpligheten af en förändring i nu antydda rigtning hemtar Utskottet jemväl från den omständighet, att derigenom skulle undanrödjas det hinder, som för närvarande förefinnes för statsråd, som tillika är riksdagsman, att utöfva representantkallet under den tid, han är ledamot af riksstyrelse eller af tillförordnad regering.

I sammanhang med den förändring af § 53 Riksdagsordningen, Utskottet sålunda anser böra vidtagas, torde jemväl, i öfverensstämmelse med hvad som måste anses hafva varit lagstiftarens mening, uttrycklig föreskrift böra inflyta derom, att Riksdagen eller Kamrarna ej må öfver något ämne rådplåga eller besluta i närvaro af den till tronföljden närmast berättigade prins, då han jemlikt § 39 Regeringsformen i Konungens namn förer riksstyrelsen.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får Utskottet hemställa,

att Riksdagen måtte antaga att hvilat till vidare grundlagsenlig behandling följande förslag till förändrad lydelse af § 53 Riksdagsordningen:

Nuvarande lydelse:

Föreslagen lydelse:

Riksdagsordningen:

§ 53.

Ej må Riksdagen eller Kamrarne i Konungens närvaro öfver något ämne rådpläga eller besluta.

Uti hvardera Kammaren ega Statsrådets ledamöter tillträde, med rättighet att deltaga i öfverläggningarna men ej i besluten, der de ej äro ledamöter af Kammaren. Dock må ej Statsrådets ledamöter i de fall, då dem enligt regeringsformen uppdraget är att riksstyrelsen föra, ej heller omyndig Konungs förmyndare, öfvervara Kamrarnas öfverläggningar eller beslut.

I mål — — — — —
— — — — — öfvervara.

Ej må Riksdagen eller Kamrarne öfver något ämne rådpläga eller besluta i närvaro af Konungen eller den till tronföljden närmast berättigade prins, då han jemlikt § 39 regeringsformen förer riksstyrelsen; ej heller må omyndig Konungs förmyndare öfvervara Kamrarnas öfverläggningar eller beslut.

Uti hvardera Kammaren ega Statsrådets ledamöter tillträde, med rättighet att deltaga i öfverläggningarna men ej i besluten, der de ej äro ledamöter af Kammaren.

I mål — — — — —
— — — — — öfvervara.

Stockholm den 19 April 1883.

På Utskottets vägnar:

MAGNUS HALLENBORG.

Reservation:

af Herr *Afzelius*: "Då rigtigheten af den grundsats lär kunna antagas vara allmänt erkänd, att man vid ändring af gällande lagbud i allmänhet och grundlagsbud isynnerhet icke bör gå längre, än hvad nödigt är för att afhjelpa det förhandvarande behovet deraf till följd af en, genom förändrade förhållanden uppkommen, beaktansvärd olägenhet vid lagbudets tillämpning, såsom i förevarande fall är förhållandet; och

då nu den öfverklagade olägenheten vid tillämpningen af gällande grundlagsbud i § 53 Riksdagsordningen, i enlighet med den vedertagna tolkningen af detsamma, att "Statsrådets ledamöter ej må i *de* fall, då dem enligt Regeringsformen uppdraget är att *Riksstyrelsen föra*, öfvervara Kamrarnas öfverläggningar och beslut", hufvudsakligen består deruti, att företrädesvis under de senare åren, då Konungen under en längre tid af Riksdagens sammanvaro vistats i Norge och till följd deraf en så kallad "*tillförordnad* regering" måste fungera i Sverige, hvilket förhållande äfven hädanefter kan komma att oftare inträffa, svårighet skall hafva uppstått att så ordna denna af tre eller eventuelt fyra statsrådsledamöter bestående regering, att icke någon departementschef måtte genom ledamotskap i denna "*tillförordnade* regering", på hvilken nyss anförda förbud i § 53 Riksdagsordningen äfven anses ega tillämpning, förhindras att "öfvervara Kamrarnas öfverläggningar" vid behandlingen af Departementets hufvudtitel eller andra viktigare frågor, hvilka kunna kräfvat hans närvaro i Kamrarna för nödiga upplysningars meddelande; samt

då vidare för afhjelpandet af denna olägenhet icke lär fordras någon egentlig *ändring*, utan endast en förtydligande *förklaring* af det ifrågavarande förbudet i § 53 Riksdagsordningen, med stöd af Regeringsformens, som det vill synas, bestämda åtskillnad mellan å ena sidan det förhållande, att hela "Statsrådet *föres Riksstyrelsen*", för hvilket, med dess betydelsefullare maktställning, föreskrifter meddelas i §§ 39, 40, 41 och 42 Regeringsformen, i hvilken sistnämnda §:s 2:dra moment det uttryckligen säges, att "enligt denna och föregående tre §§ *Riksstyrelsen föres af Statsrådet*", och å andra sidan åter det förhållande, då endast ett inskränktare antal af Statsrådets ledamöter, med en i regeln vida mera begränsad och således äfven

mindre betydelsefull maktutöfning, fungerar såsom en af Konungen under hans frånvaro *tillförordnad* regering“, derom det finnes särskildt stadgadt i § 43 Regeringsformen;

så finner jag riktigast hafva varit, att Konstitutions-Utskottet, sedan det erkänt behovet af den ifrågavarande olägenhetens afhjelpande, hade stannat vid — hvad som ock från början var ifrågasatt — att endast föreslå ett *förttydligande* af lithörande grundlagsbestämelse, såsom varande för det afsedda ändamålet vinnande fullt tillfyllestgörande; börande i sådant fall denna förtydligande *förklaring* af stadgandet i § 53 Riksdagsordningen, i enlighet med § 42 mom. 2 Regeringsformen, endast bestå deruti, att framför ordet: “Regeringsformen“, i berörda stadgande insättas numrorna å de dithörande paragraferna i Regeringsformen, så att detta stadgande må erhålla följande lydelse:

“Dock må ej Statsrådets ledamöter i de fall, då dem enligt 39, 40, 41 och 42 §§ Regeringsformen uppdraget är att Riksstyrelsen föra, ej heller omyndig Konungs Förmyndare, öfvervara Kamrarnas öfverläggningar och beslut.“

Någonting vidare har jag icke kunnat finna “nödigt“ att vidtaga i förevarande fall — något verkligt praktiskt behof af den af Utskottet föreslagna grundlagsändringen lär väl svårligen, åtminstone under närvarande förhållanden, låta sig uppvisas; och har jag härmed endast velat reservera min från Utskottets skiljaktiga mening i denna grundlagsfråga.“